עין משפט
נר מצוה

ו א ב ג מיי׳ פי״ג מהל׳ שבת הלכה טז סמג לאוין סה:
ז ד ה מיי׳ פט״ו שם הל׳ ח סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ שנג סעיף א:
ח ו מיי׳ פי״ג שם הלכה טז:

ליקוטי רש״י
[נדפס בסוף המסכת]

רבינו חננאל

מאי קמ״ל דהוי זריעה מדרבנן תנינא משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום כו׳. דייקינן לר׳ שמעון דפטר התולש מעציץ נקוב דבעא מיניה ההוא סבא מר׳ זירא אם היה שורש הזרע כנגד הנקב מה לי אמר ר׳ שמעון בזה אשתיק ר׳ זירא זמנין אשכחיה דיתיב וקאמר ומודה ר׳ שמעון שאם נקוב בכדי טהרתו פי׳ במוציא רימון שהתולש ממנו חייב א״ל שורש כנגד הנקב בעינא מינך ולא פשטתה לי לפטורה ניקב בכדי טהרתו מיבעיא. אמר אביי אם איתא לדר׳ זירא הכי אתמר ומודה ר׳ שמעון שאם נקב למטה מרביעית פי׳ הכי קאמר אביי שפיר עבד ר׳ זירא דלא אהדר ליה להההוא סבא דאי אתמר הכי אתמר מודה ר׳ שמעון שאם ניקב העציץ בארעיתו או קרוב לארעיתו במקום שלא נשאר בו כדי לקבל רביעית דכיון דלית ביה כדי לקבל רביעית בטל מתורת כלי דכי מנקיב עציץ בההוא דוכתא ודאי שרשי הזרעים שיש בו מגיעין לארץ והרי הן כזורעים בארץ והתולש מהן חייב אבל ניקב העציץ מצדו ונשאר בו כדי לקבל רביעית עדיין כלי הוא ואע״פ שהושרש כנגד אותו הנקב איכא למימר שאינו מגיע לארץ ואע״פ שאין דבר חוצץ בינו לבינה עדיין מיבעי אליבא דר׳ שמעון. אמר רבא ה׳ מדות בכלי חרס. עיקרא כל כלי שנשבר נטהר מיהו לא מחשיב שבור אלא עד שיפסל ממה שהוכן לשמש כגון כלי חרס שהוכן לקיבול משקין מקבל טומאה עד שניקב שיעור הכנסת משקין או הוצאת משקין וכן כלי חרס שהוכן לאוכלין אע״פ שניקב בכונס משקה מקבל טומאה עד שינקב שיעור הוצאת זיתים. כדתנן שיעור כלי חרס לטהר העשוי לאוכלין שיעורו בזיתים עשוי למשקין שיעורו במשקין עשוי לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרו בזיתים ולענין רימונים חלוקת אמוראים היא אבל במשנה לא מצינו בכלי חרס שיעור ברימונים ולא הגיעה אלא עד זיתים ולענין כלי

ואלא הא גמיר גזירה שוה. וא״כ לא כסתו התורה דהוה ליה כמפורש ומשני רבי יהודה בן בתירא לא גמרה ואין אדם דן ג״ש מעצמו[ל]: **ואלא.** לרבי יהודה: **מהיכן הוה.** באיזו חטא מת דכתיב[ט] כי בחטאו מת: **מויעפילו.** ויעפילו לעלות וגו׳ שלא הרשיע כ״כ כחילול שבת: **שפנה מצרעתו.** קדם ונתרפא: **והנה ידו מצורעת.** היינו לוקה בגופו: **ויוציאה והנה ידו.** אחר היציאה מצורעת כשלג ובמדה טובה כתיב מחיקו והנה שבה: **נס בתוך נס.** לאחר שחזר ונעשה מטה בלען ולא כשהוא תנין דלא כתיב ויבלע תנין אהרן: **ולא ילפינן זורק ממושיט.** שהיה בעבודת הלוים למעלה מעשרה מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע וסיפא דקתני הזורק פטור והמושיט חייב דברי הכל היא: **או דילמא למעלה מי׳ פליגי.** ומשום הכי פליגי ופטרי רבנן דאין כאן אויר רה״ר וזורק ממושיט לא ילפינן ורבי עקיבא יליף וסיפא רבנן קאמרי לה: **ועובר**[מ] גרסינן מרה״י לרה״י ועובר[מ] ברשות הרבים עצמה. ולא גרסינן ברישא הזורק: **והא אמר ר׳ אלעזר.** בהמלניע וליף ממשא בני קהת לארון: **אלא לאו בזורק.** מיירי מתניתא כי מתניתין וקתני בברייתא[נ] עצמה ובהא הוא דמחייב ר׳ עקיבא משום דנקלטה באוירו של רה״ר: **למעלה מעשרה.** יליף זורק ממושיט: **ופליגא דרב חלקיה.** הא דר׳ אלעזר: **תוך שלשה דברי הכל חייב.** ואע״ג דלא נח מודו דכמונח דמי: **פטור.** דלא ילפינן זורק ממושיט: **באנו למחלוקת.** ובקלוטה כמה שהונחה: **משום שבות.** שזרק מרשותו לרשות חבירו ולאו משום הפסק רה״ר דהוא הדין נמי אם היתה אצלו עד שיערבו: **ואם היו.** שתיהן הרשויות שלו מותר לכתחילה: **אסור לזרוק מזה לזה.** ואפילו הן שלו דאי משלו לשל חבירו לא הוה שרי שמואל: **לאו מי אוקימנא.** בעירובין: **דמדלי חד ומתתי חד.** דמתוך כך צריך[י] לאמן ידו מגבוה לנמוך או מנמוך לגבוה טריד בה ודילמא לא זריק על הגג ונופל לרה״ר ואתי לאתויי ולהכי נקט ואתי לאתויי דאילו משום נפילת רה״ר ליכא חיוב חטאת דמתעסק הוא אלא הואיל דלא נתכוון לזרוק לרה״ר: **כלבוד דמי.** דרשות שאינו גבוה ג׳ בטל אצל רה״ר: **אמר ליה.** סברא היא: **לפי שאי אפשר.** להחליק רה״ר מגבשושיות כאילו נלקטו׳ במלקט והיטני פליינא בלע״ז וכן בשני[ס] גווני כלים של עץ וברזל חד נעוץ בתוכו[ע] ובהן משוה פני רוחב הקרש ומחליקה הלכך גבשושיות נמי רה״ר: **אמר ליה.** אי מסברא אפילו ג׳ נמי: **המשלשל.** מתחיל לארוג דופני הסוכה בערב[פ] כלפי מעלה ומשלשל ובא כלפי מטה: **משלשל.** מוריד: **אם גבוהות מן הארץ ג׳ טפחים פסולה הא פחות מג׳ כשרה.** דאמרינן לבוד כמי שנכפף עליהן ונשלמו עד למטה הכא לאו טעמא דמילקט הוא. נראה לי דהכי גרסינן מאי איכא למימר: **התם** משום דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. ובפחות משלשה ליכא בקיעת גדיים: **תינח למטה למעלה מאי איכא למימר.** למעלה היכא דאמרינן לבוד למעלה בכמה דוכתין כגון מקיפין ג׳ חבלים לעירובין (דף טז:) וכגון שהרחיק את הסיכוך מן הדפנות ג׳ טפחים פסולה (סוכה דף יז.): **כמאן דמלי.** מתוך שהוא מוסך ומלא הבלא: **אבל שאינו מקורה.** כגון חצר: **וקא קשיא ליה.** בהא דאמגריה רביה:

גזירה שוה לא גמיר. ואם תאמר וליגמר מר׳ עקיבא שהוא קבלה מרבו ואור״ת שהיה להם בקבלה מנין ג״ש שבכל התורה וזו היתה יתירה על החשבון לפיכך לא קיבלה:
למימרא

ואלא הא גמר גזירה שוה[א] ג״ש לא גמר[ב] אלא מהיכא הוה[א] מויעפילו הוה כיוצא בדבר אתה אומר[ב] ויחר אף ה׳ בם וילך מלמד שאף אהרן נצטרע דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק ואלא הכתיב בם ההוא בנזיפה בעלמא תניא כמאן דאמר אף אהרן נצטרע דכתיב[ג] ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת תנא שפנה מצרעתו אמר ריש לקיש[ד] החושד בכשרים לוקה בגופו דכתיב[ד] והן לא יאמינו לי וגו׳ וגליא קמי קוב״ה דמהימני ישראל אמר לו הן מאמינים בני מאמינים ואתה אין סופך להאמין הן מאמינים דכתיב[ה] ויאמן העם בני מאמינים[ו] והאמן בה׳ אתה אין סופך להאמין שנאמר[ז] יען לא האמנתם בי וגו׳ ממאי דלקה דכתיב[ח] ויאמר ה׳ לו עוד הבא נא ידך בחיקך וגו׳: אמר רבא ואיתימא רבי יוסי בר׳ חנינא מדה טובה ממהרת לבא ממדת פורענות דאילו במדת פורענות כתיב[ח] ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג ואילו במדה טובה כתיב[ט] ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו מחיקו הוא דשבה כבשרו[י] ויבלע מטה אהרן את מטותם א״ר אלעזר[ו] נס בתוך נס: מרה״י לרה״י כו׳: [ז] בעי רבה למטה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמ״ס אמרינן[ח] קלוטה כמה שהונחה ומר סבר לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה אבל למעלה מעשרה דברי הכל פטור ולא ילפינן זורק ממושיט או דילמא למעלה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמר סבר ילפינן זורק ממושיט ומר סבר לא ילפינן זורק ממושיט אבל למטה מי׳ דברי הכל חייב מאי טעמא קלוטה כמה שהונחה דמיא אמר רב יוסף הא מילתא איבעיא ליה לרב חסדא ופשטה ניהליה רב המנונא מהא מרה״י לרה״י ועובר ברשות הרבים עצמה ר׳ עקיבא מחייב וחכמים פוטרים מדקאמר ברשות הרבים עצמה פשיטא למטה מעשרה פליגי ובמאי אילימא במעביר (א) למטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מי׳ לא מחייב [ט]* והאמר ר׳ אלעזר המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת אלא לאו בזורק ולמטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מעשרה לא מחייב ש״מ בקלוטה כמה שהונחה פליגי ש״מ ופליגא דר׳ אלעזר דאמר ר״א מחייב היה ר׳ עקיבא אפילו למעלה מי׳ והאי דקתני רה״ר עצמה להודיעך כחן דרבנן ופליגא דרב חלקיה בר טובי דאמר רב חלקיה בר טובי [א]תוך שלשה דברי הכל חייב למעלה מעשרה דברי הכל פטור מג׳ ועד י׳ באנו למחלוקת ר׳ עקיבא ורבנן תניא נמי הכי בתוך ג׳ דברי הכל חייב למעלה מי׳ אינו אלא משום [ב]שבות ואם היו רשויות שלו מותר מג׳ ועד עשרה ר״ע מחייב [ג]וחכמים פוטרין אמר מר אם היו רשויות שלו מותר לימא תהוי תיובתיה דרב דאיתמר[י] שני בתים בשני צדי רה״ר רבה בר רב הונא אמר רב [ד]אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה ולאו[כ] מי אוקימנא להיא [ה]כגון דמידלי חד ומתתי חד דזימנין נפל ואתי לאתויי אמר ליה רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא מנא הא מילתא דאמור רבנן כל פחות מג׳ [ט]כלבוד דמי אמר ליה לפי שאי אפשר לה לרשות הרבים שתילקט במלקט וברהיטני אי הכי ג׳ נמי ותו הא דתנן[ל] המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם הן גבוהין מן הארץ שלשה טפחים פסולה הא פחות מג׳ כשרה (ב) התם היינו טעמא משום דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה תינח למטה למעלה מאי איכא למימר אלא כל פחות משלשה כלבוד דמי הלכתא גמירי לה [מ]ת״ר[מ] מרה״ר לרה״ר ורה״י באמצע רבי מחייב [י]וחכמים פוטרין רב ושמואל דאמרי תרוייהו לא חייב רבי אלא ברה״י מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמליא דמי אבל שאינו מקורה לא אמר רב חנא[נ] אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתים אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה יתיב רב חנא[ס] וקא קשיא ליה
למימרא

דברים

מסורת הש״ס
עם הוספות

א) [מכות יד:], ב) [יומא יט: ע״ש], ג) פסחים קיח: חולין קמ.], ד) [לעיל ד:], ה) [גיטין עט. ב״ק דף ע:], ו) לעיל דף נב., ז) עירובין פה:, ח) [שם], ט) [עי׳ סוכה ו:], י) שם פו: סוכה טז., כ) לעיל ד:, ל) פסחים סה., מ) במדבר כז ג.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ובמאי אילימא במעביר. נ״ב פי׳ ופליגי בהכנסת גופו אי כהכנסת חפץ דמי: (ב) שם הא פחות משלשה כשרה מאי איכא למימר התם היינו:

גליון הש״ס

גמ׳ והאמר ר״א המוציא משוי. עיין עירובין דף לג ע״א תד״ה והא לא בעי:

תורה אור השלם

א) וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית יְיָ וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה: [במדבר יד, מד]
ב) וַיִּחַר אַף יְיָ בָּם וַיֵּלַךְ: [במדבר יב, ט]
ג) וְהֶעָנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת: [במדבר יב, י]
ד) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יַאֲמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ יְיָ: [שמות ד, א]
ה) וַיַּאֲמֵן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד יְיָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עָנְיָם וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ: [שמות ד, לא]
ו) וְהֶאֱמִן בַּייָ וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה: [בראשית טו, ו]
ז) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם: [במדבר כ, יב]
ח) וַיֹּאמֶר יְיָ לוֹ עוֹד הָבֵא נָא יָדְךָ בְּחֵיקֶךָ וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחֵיקוֹ וַיּוֹצִאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג: [שמות ד, ו]
ט) וַיֹּאמֶר הָשֵׁב יָדְךָ אֶל חֵיקֶךָ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל חֵיקוֹ וַיּוֹצִאָהּ מֵחֵיקוֹ וְהִנֵּה שָׁבָה כִּבְשָׂרוֹ: [שמות ד, ז]
י) וַיַּשְׁלִיכוּ אִישׁ מַטֵּהוּ וַיִּהְיוּ לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מַטֵּה אַהֲרֹן אֶת מַטֹּתָם: [שמות ז, יב]

הגהות וציונים

א] [וז״ל הערוך ערך גזר ב׳ גזרה שוה לא גמיר פי׳ לא גמיר ר״ע ג״ש אלא הוא דרש לעצמו עכ״ל ובזה מיושב קושית התוס׳ דהכא ד״ה ג״ש] (גליון): ב] זרק מרה״ר (כ״ה לעיל ד ע״ב): ג] צ״ל רב חסדא (גליון): ד] המהרש״ל הגיה גם כאן רצ״ל רב חסדא וכן הגהת הגליון לעיל הוא מהמהרש״ל, ועיין תוס׳ לעיל ד ע״ב ד״ה זרק שגרסו כאן רב חסדא ור״ת גרס רב יוסף ולקמן א״ל רב חסדא: ה] כ״ה מהרש״ל. דפו״י ״ועבר״, ועי׳ חידושי הב״ח: ו] נדצ״ל ״וקתני ברה״ר עצמה״ (תיבת ״בברייתא״ אינה בדפוס שונצינו ובכת״י): ז] נדצ״ל שצריך (באה״מ וכ״ה בכת״י): ח] צ״ל שני (באה״מ, ב״ש): ט] צ״ל בתוכן (ב״ש): י] תיבת ״בערב״ ליתא בכת״י: כ] עי׳ תוס׳ לעיל ג ע״א ד״ה עקירת ובתו״י שם, ורש״י ה ע״ב ד״ה חוץ לד׳ אמות, והרש״ש כ׳ דפליגי במהלך כעומד, עי׳ לעיל ה ע״ב ובתוס׳ שם ד״ה בשלמא:

עץ או כלי עור או כיוצא בו הא דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורו כרימונים. השתא הני חמש מדות דאמר רבא חדא דניקב במוציא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת. משום דגסטרא כלי גדול הוא [illegible]

שיזוב ממנה לקבל ואע״פ שניקב במוציא משקה ותנן גיסטרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע״פ שמקבלת אוכלין טהורה [illegible] שנטלו אזניה וכלי הוא לקדש מי חטאת ועיקרא ההוא דתנן אין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בכלי אשמ[illegible] פסול מלקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים. כדתנן בנדה פרק ששי כיוצא בו כל כלי חרס שמכני[illegible] כלי החרס שיעורו בכונס משקה לא אמרו במוציא משקה אלא לענין גסטרא בלבד ואמרינן ת״ר כיצד בודקין כלי חרס לידע [illegible] לאו בידוע שבמוציא משקה ר׳ יהודה אומר כופף אזני קדירה לתוך עריבה ומציף עליה מים אם כנסה בידוע שבכונס משקה [illegible] שבכונס משקה ר׳ יוסי אומר אף לא שופתה על האור מפני שהאור מעמידה אלא מעמידה ע״ג הרמץ אם רמץ מעמידה בידו[illegible]

[illegible]

למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא רבי אומר [א] דברים הדברים [א] אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני אמר ליה רב יוסף מר אהא [ב] מתני לה וקשיא ליה דרבי אדרבי אנן אדרבי יהודה מתנינן ולא קשיא לן דתניא [ג] מרה"י לרשות הרבים ועבר ארבע אמות ברה"ר רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי יהודה שתים אחת משום הוצאה ואחת משום [ג] העברה דאי ס"ד חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן פטרי לגמרי הא אפיק לה מרה"י לרה"ר ממאי דילמא לעולם אימא לך ר' יהודה חדא הוא דמחייב ורבנן פטרי לגמרי והיכי משכחת לה כגון דאמר עד דנפקא ליה לרה"ר תנוח ובהא קמיפלגי דר' יהודה סבר אמרינן קלוטה כמה שהונחה ואיתעבידא ליה מחשבתו ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה ולא איתעבידא ליה מחשבתו אבל אתולדה במקום אב לא מחייב רבי יהודה לא ס"ד דתניא רבי יהודה [ג] מוסיף אף השובט והמדקדק [א] אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג מאי לאו דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי וש"מ מחייב היה רבי יהודה אתולדה במקום אב (א) ממאי דילמא לעולם דעבדה להא לחודה והא לחודה ורבי יהודה אתולדה במקום אב לא מחייב ובהא קמיפלגי דר' יהודה סבר הני אבות נינהו [ב] ורבנן סברי הני תולדות נינהו תדע דקתני רבי יהודה מוסיף אי אמרת בשלמא אבות מאי מוסיף מוסיף אבות אלא אי אמרת תולדות מאי מוסיף איתמר נמי רבה ורב יוסף [ד] דאמרי תרווייהו לא חייב רבי יהודה אלא אחת א"ל רבינא לרב אשי ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דמחייב היה ר' יהודה שתים אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה אמר ליה [ה] באומר כל מקום שתרצה תנוח: [ג] פשיטא נתכוון לזרוק שמנה וזרק ארבע הרי כתב שם משמעון [ו] נתכוון לזרוק ארבע וזרק שמנה מהו מי אמרינן הא אפיק ליה או דילמא היכא דבעי הא לא נח ולאו היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי [ד] וא"ל באומר כל מקום שתרצה תנוח ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם כמה דלא כתיב שם לא מכתיב ליה שמעון הכא כמה דלא זריק ארבע לא מיזדרקי ליה תמני: תנו רבנן [ה] הזורק מרשות הרבים לרה"ר ורשות היחיד באמצע ד' אמות חייב פחות

רש"י

דברים הדברים אלה הדברים. גבי שבת דכתיב בויקהל אלה הדברים אשר צוה וגו' דברים משמע תרין ה"א מרבי חד הא תלת אלה בגימטריא תלתין ושש אלו ל"ט כו' ומניינא למה לי על כרחיך לדעת כמה חטאות אדם מתחייב בהעלם אחד על השבת ואי מחייב אתולדה במקום אב בהעלם אחד הוו להו טובא: אמר ליה רב יוסף. לרב חנא [ג]: מר מתני לה. להא דרב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתים אהא דרבי: וקשיא ליה דרבי אדרבי. רב יהודה לאו אהא אמרה אלא אדרבי יהודה מתני לה ולא קשיא ליה דלא אשכחן בעלמא דפטר ר"י אתולדה במקום אב: מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר. קודם שתנוח דאיכא תרתי הוצאה וזריקה ארבע אמות: ה"ג ואחת משום העברה. ורבנן פטרי אהעברה משום דלא סבירא להו קלוטה כמה שהונחה ותהוי כמי שהונחה משילתה בפתח וחזרה ונעקרה ונחה לסוף ד' אבל חייב הוא משום הוצאה: ואיתעביד ליה מחשבתו. שנחה בילותה מיד הלכך חייב משום הוצאה אבל משום העברה לא מחייב ואע"ג דחשיב ליה כמה שהונחה ונעקרה והונחה משום דהוא תולדה במקום אב: אף השובט. עם שאר אבות מלאכות להא דאמרן דלכך נמנו שאם עשאן בהעלם א' חייב על כל א' וא': שובט. מכרכר בכרכר: ומדקדק. לאחר שמתח החוט של ערב מכה בכרכר בב' וג' מקומות וי"מ מדקדק משוה האריגה כשיש ב' חוטין כרוכין זה עם זה ומובדלים מן השאר משוה אותן בכרכר או במחט: מאי לאו דעבדינהו לכולהו. שובט ומדקדק בהדי שאר מלאכות דהא מוסיף קתני ומיסך ואורג נמנו עם אבות מלאכות ואלה תולדותיה' כדקתני שובט בכלל מיסך: מאי מוסיף. הרי לא נמנו אלא אבות: ולמאי דסליק אדעתא כו'. נהי נמי דמיחייב אתולדה במקום אב הכא לאו תרתי איכא דאי להכא לסוף ד' בעי לה דתנוח הכא לא מיחייב אהעברת ד' דלא עבר מתחלת ד' (מר"ה והעביר [ד]) לסוף ד' ברה"ר אלא אהוצאה לחודיה הוא דמיחייב והוצאה אריכא הוא דעבד: ואי להכא. אגל הילתה קבעי לה דתנוח הכא לסוף ד' לא בעי לה דתנוח וליתא לזריקה ד' ולא מיחייב לה [ה] דבעינן עקירה מתחילת ד' ברה"ר והנחה לסוף ד' ברה"ר והכא [ו] עם יליאת הפתח הא לא נח והעביר לסוף ד' דניחייב אתרווייהו ומיהו אהוצאה הוא דמתחייב דנתקיימה מחשבתו דהא נח ברה"ר: באומר כל מקום שתרצה תנוח. וכיון דלא איכפת ליה הויא ליה קיום מחשבה בתרווייהו: הרי כתב שם משמעון. דתנן לקמן בפ' הבונה (לקמן דף קג.) דחייב בב' אותיות ואף על פי שנתכוון למלאכה גדולה: ולאו היינו דבעי מיניה כו' ואמר ליה באומר כו'. הא לא אמר הכי לא מיחייב אלא אם כן נחה במקום מחשבתו הכי נמי בתרווייהו מיפטר לא שנא נתכוון לזרוק שמונה וזרק ארבע לא שנא לזרוק ארבע וזרק שמונה פטור: ה"ג ודקאמרת הרי כתב שם משמעון. ואנתכוין לזרוק שמונה וזרק ד' דפשיטא ליה לחיובא קא מותיב מי דמי התם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב שמעון הלכך כי כתב שם בכוונה כתבי' והא עבד ליה מלאכה דיש שם אדם בב' אותיות הללו: הכא כל כמה דלא זריק ד'. שתנוח לסוף ד' לא מזדרק ליה תמניא בתמיה הלכך כי נח לסוף ד' לא נתקיימה מחשבתו ולא דמי לשם משמעון. לשון אחר ה"ג אמר מר הרי כתב שם משמעון מי דמי כו' והיא היא: מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד"א חייב. אם עבר ברה"ר ד"א ואפי' ע"י לירוף חייב: פחות

תוספות

למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא כו'. הקשה ה"ר פור"ת מנא ליה דמחייב אתולדה במקום אב דילמא הא דמחייב שתים היינו כשנודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא [ז] דר' יוחנן וריש לקיש [ח] דמחייב אפילו בהוצאה והוצאה בהעלם אחת ואור"י דאם כן לא היה רב יהודה משמיענו שום חידוש שחייב שתים ועל כרחיך אתא לאשמעינן דרבי מחייב אתולדה במקום אב: לא ס"ד דתניא ר' יהודה מוסיף כו'. לפי מאי דקס"ד דטעמא דרבי יהודה משום דמחייב אתולדה במקום אב אמאי נקט טפי שובט ומדקדק איכא למימר דס"ד דרבנן נמי מחייבי אתולדה במקום אב ולא פליגי אלא בשובט ומדקדק ואמרי דלאו היינו תולדה אלא היינו ממש מיסך ואורג אי נמי לא מחייבי רבנן אתולדה במקום אב ולדבריו דרבי יהודה קאמרי: מאי לאו דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי. אין הלשון מיושב דמשמע דלמסקנא לא קאי הכי וזה אינו דלמסקנא נמי דמפ' דר' יהודה חשיב להן אבות מיירי נמי דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי לאו בדעבד האי לחודיה והאי לחודיה כדגרסינן בכמה ספרים בהא לא הוה פליגי רבנן עליה דתיפוק ליה דמשום תולדה הוו מחייבי ואומר ר"י דאין למחוק ושפיר גרסינן ליה וה"פ לעולם דעבדה האי לחודיה והאי לחודיה ופליגי במזיד ולענין התראה דלרבי יהודה צריך להתרותו משום שובט ומדקדק ולרבנן משום מיסך ואורג וה"ה דהוה מצי למימרי דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי ורבי יהודה סבר הני אבות נינהו אלא דניחא ליה לדחויי דעביד האי לחודיה והאי לחודיה דהשתא ע"כ טעמא דר"י לאו משום דמחייב אתולדה במקום אב אלא משום דאבות נינהו: הרי כתב שם משמעון. הך פשיטותא לא קיימא כדמסיק ורבינא נמי דפריך לרב אשי אמילתא דר' יהודה אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה סבר דלא דמי לכתב שם משמעון דאי דמי לא הוי פריך מידי דהא כי קא בעי דתנוח בסוף ד' כשנחה בתחלת רה"ר ע"י קלוטה הרי כתב שם משמעון וכי אזלה תו ד"א ליחייב עלייהו דנעשית מחשבתו ראשונה ולהכי קאמר הש"ס לאו היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי דלא הוה ליה לאיתויי מילתיה דרבינא אלא שרוצה לסתור לו אף מה שהיה פשוט לו הרי כתב שם משמעון: הכי גרסינן ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם כו'. ואי גרסי' ואמאי והרי כתב שם משמעון אתי נמי שפיר אלא שהוא קושיא ולספרים דגרסינן אמר מר פריך לפי מאי דס"ד מעיקרא: הניחא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לעיל ע. עה. מכילתא פר' ויקהל, ב) עיין תוס' לעיל פ. ד"ה והא אמר רבא ועיין רש"ש, ג) לעיל עה:, ד) עיין תוס' לעיל ד: ד"ה זרק, ה) [ב"ק מו:], ו) [שם], ז) [לעיל עא:], ח) עיין לעיל עג: וע"ע בר"ח ב"ק ב ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אתולדה במקום אב (ממאי דילמא וכו' והא קא מיפלגי). תא"מ [ט] ונ"ב ס"א לעולם אימא לך רבי יהודה אתולדה במקום אב לא מחייב והכא קא מיפלגי:

תורה אור השלם

א) וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לַעֲשֹׂת אֹתָם: [שמות לה, א]

הגהות וציונים

א] כת"י אדרבי (וכן העתיקו התוס' לעיל ד ע"ב ד"ה זרק, ונכון, דק"ס): ב] המהרש"ל לקמן פ ע"א בתוס' ד"ה והא הגיה הזורק מרה"י, ועיי"ש בהגו"צ: ג] צ"ל לרב חסדא (מהרש"ל): ד] נמחק ע"פ המהר"ם: ה] נדצ"ל עלה: ו] עיין מהר"ם שמוחק מתיבת "והכא" עד תיבת "אתרווייהו" אולם לפי מהרש"א א"צ למחוק (ב"ש): ז] ואפשר שצ"ל וכפלוגתא (מהר"ם עיי"ש): ח] עי' תוד"ה מאי לאו:

ליקוטי רש"י

שובט. מטה השתי בכרכר שקורין ריו"ל. מדקדק. כשמותח חוט הערב מכה בכרכר עליו במקומות מקומות לייפשו שלא יהא מתוח יותר מדאי שכשמתיחה מעכבתו מהתחבר יפה עם הארג. שובט הרי הוא בכלל מיסך. דהיינו מיסך ממש שמסדר חוטי השתי. מדקדק הרי הוא בכלל אורג. דהיינו אורג ממש ולא השתי לאורג וטורד ומרקד לזה בקנין וזה בלגרות וזה בקנמות [לעיל עה:]. מיסך. אורג"ר [שם עג.]. באומר כל מקום שתרצה תנוח. שהרי יש כאן מלאכת מחשבת. פשיטא נתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע ... אמר כל מקום שתרצה ... פטור שעיקר מחשבתו איננה למלאכה [ב"ק כו.].

עין משפט נר מצוה

ט א ב מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ז וט:
י ג ד מיי' פי"ג שם הלכה כא:
יא ה מיי' שם הל' טו:

רבינו חננאל

מחנה לויה רה"ר היא וקאמר להו משה לישראל לא תפיקו מבתיכון דהוא רה"י ותיתו לרה"ר. והאי דגרסי' בתרה וממאי דבשבת הוה קאי ומשני דגמיר העברה העברה שמיע לן מרבוותא דליתא מעיקרא דשמעתא וגירסי דלאו בקיאין אינון קשיא להון וטפלה הדין גירסא וסוגיא דמשה רבינו בחול הוה קאי במחנה לויה דהוא רה"ר וקאמר לישראל לא תיתי מידי דשלים ליה צורכיה כדכתיב מרבים העם להביא מדי העבודה וגו' ומש"ה ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' וכתיב והמלאכה היתה דים לכל: ומנלן דהוצאה מרשות לרשות מלאכה היא דדייקינן מדלא אמרה תורה איש ואשה אל יביאו עוד לתרומת הקודש אלא אל יעשו עוד מלאכה קאמרה תורה ולא הוו עבדי מידי אחרינא אלא מפקי ומייתי ש"מ דהבאה קרי לה מלאכה וכיון דאמר להו אל יעשו עוד מלאכה קבילו כדכתיב ויכלא העם מהביא וכיון דהבאה מבתיהן ליתן לגזברים במחנה לויה בחול איקראי מלאכה וקי"ל דכל מלאכה אסור' בשבת איברירה לה מלתא דהוצאה והכנסה נמי מלאכה היא כשם שנמנעו העם מלהוציא ולהביא וליתן לגזברים כך נמנעו הגזברים מלקבל מהן ולהכניס ללשכה ומפורש נמי בירושל' ביציאות השבת שהוצאה קרויה מלאכה: ולר' אליעזר מחייב אתולדה במקום אב. והעושה אב ותולדה דידיה מחייב תרתי כאשר הוא מפורש בכריתות וכיון דאהוצאה ואהכנסה מחייב ואזריקה מחייב אמאי קרי להאי אב ולהאי תולדה ופשוטה היא וכבר פירשנוה למעלה [ט]: ואמרי' אשכחן הוצאה וזריקה נמי מרשות לרשות דחייב: הזורק ד' אמות ברה"ר מנלן דחייב א"ר יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה משום דברה"ר היתה מלאכת המשכן נעשית ואקשינן אורגין מחטין למה להו ותרצינן שכן תופרי יריעות זורקין מחטין ואקשינן תוב ומגלן שהתופרין הללו היו זורקין מחטיהן ארבע אמות בדה"ר שמא זה בצד זה היו יושבין ומשלימין מחט זה לזה ואפילו תימא לא היו זה בצד זה [מ"מ מנ"ל] דד' אמות היו ביניהן דלמא פחות מד' אמות הוו ונדחת זו דרבי יאשיה. ופירק רב חסדא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאן ביריעה ויש שגורסין בוכיאר פי' בוכיאר. הקנה שהחוט של ערב תלוי בו שזורקו האורג בתוך היריעה לרחבה להיארג אותו החוט בכלל היריעה

ושמעינן מרבותינו הגאונים כי בבבל קורין אותו אל נאזכה ויש מי שאומר אל מכנף. ואקשינן עליה והלא איגדו בידו. וקיי"ל דכל הזורק דבר ואגדו בידו אינו חייב דהא לא יצא מידו כדמפורש בהמצניע וכדגרסי' סוף הדין פרקא לענין לכתא ומתנא ובמתניתין דסוף עירובין דף צ"ט הקורא בס"ת על האסקופה הכא נמי עיקר החוט של ערב אצל האורג והוא משימו על הבוכיאן ואורג בו והוא נמתח מאצל האורג ובזה אין חייבין עליו. ושנינן בניסכא בתרא. פי' החוט של ערב שבסוף שאין איגודו ביד האורג. ואקשינן תוב והא אותו מקום שהבוכיאן נזדק בו והוא נפש המסכת מקום פטור הוא ואינו רה"ר ואנן בעינן ד' אמות ברה"ר ונדחה גם הבוכיאן הנזרק בידיעה. ושנינן אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר לשוליהן. פי' כגון שוליא דנגרי והוא כגון תלמיד המשרת ללמוד מלאכה נקרא שולא. ודחינן ודלמא שוליהן גביהן הוו יתבי ולא מרחיקי ד' אמות מהן. ושנינן אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר זה לזה דליכא למימר כי האורגין גבי הדדי הוו יתבי דא"כ מטו הדדי בחפא פי' מגיעין זה לזה במסרק שמכסה בו על היריעה. ואקשינן תוב וא' ודלמא שלחופי הוו משלחפי. כלומר לא היו יושבין זה כנגד זה אלא זה אחורי זה כדגרסי' בפרק המוכר פירות לחבירו בענין כרובין בנס היו עומדין ואתקיף רב אשי ודלמא שלחופי הוו משלחפי או שמא באלכסון או זה ירעתו מתוחה לצפון וזה למערב ובהיות כן יתכן להיות קרובין זה לזה ועוד וכי שואלין היו זה מזה והתני לודא איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ממלאכתו היה עושה ולא היה עושה ממלאכת חבירו. ועמדו הקושיות הללו בלא פירוק. ואקשי תוב אדבעיית זורק [בר"ה מנ"ל] מכלל דמעביר פשיטא לן מנא לן דמעביר ד' אמות ברה"ר חייב אלא מעביר גמרא גמירי לה זורק נמי גמרא גמידי לה: מגלת סתרים שהיה כתוב בה אבות מלאכות מ' חסר אחת ואם עשאן כולן בהעלם אחת אינו חייב על אחת מהן כלומר אינו חייב אלא ל"ח חטאות שיש אחת בהן שהוא פטור עליה ונמצא ספק בכולן. ואמר שמואל מקושש מעביר ד' אמות ברה"ר הוה. פי' כיון שנסקל נתברר כי המעביר ד' אמות ברשות הרבים אינו מן הספיקות אלא ודאי חייב. במתניתא תנא תולש היה והוא הקוצר רב אחא אמר מעמר היה כל אחד מאלו אומרים זו היא הברירה בלא ספק [דחייב]. ור' עקיבא שאמר מקושש זה צלפחד נדחו דבריו ופירשו דלא גמר מפי רבו ג"ש זו אלא הוא לעצמו דן זה וקיי"ל אדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן ג"ש מעצמו ומזאת אתה למד דכל ג"ש דלא גמרא הוא ליכא למיסמך עלה. ור' עקיבא כיון דלא הות גמרא בידיה לפיכך נידחת ולא קבלה ממנו. ואף לא עמד שאהרן נצטרע ואי משום דכתיב ויחר אף ה' בם בנזיפה בעלמא: נתברר לנו מפסקא קמא דמתניתין כי הזורק מרה"ר או מרה"י לנוח ברה"ר